

Горући друштвени проблеми Србије

Насиље над женама

“Одрећи се своје слободе значи одрећи се својства човека.”

Слобода је божји дар сваком човеку, са њом се рађамо, са њом треба да живимо и умremo. Али чак и данас, она је често изгубљена. Губимо је онда када се повинујемо и ћутимо, онда када 'морамo' уместо 'бирамо'.

“Жена је створена из мушког ребра. Не из стопала, да буде гажена. Не из главе, да буде надмоћна, него из мушких бедара- да буде једнака. Испод руке, да буде заштићена и са стране срца, да буде љубљена.” Уједињене нације су насиље према женама дефинисале на овај начин: “Насиље према женама је испољавање историјски неједнаких односа друштвене моћи између мушкараца и жена, који су довели до дискриминације и доминације над женама од стране мушкараца, и до спречавања потпуног напретка жена. Насиље према женама је један од основних друштвених механизма, којима се жене присиљавају да буду у подређеној позицији у односу на мушкарце. Насиље према женама је препрека у постизању једнакости, развитка и мира.”. Као овакво, оно је било и даље је присутно и подстакнуто од стране многих заједница у свету, и то и у Европи, у Србији. Њиме се губи слобода жене, слобода човека. Њиме се нарушава једно од основних људских права и урушава развој цивилизације.

Процењује се да је око 60 % жена, девојака и девојчица у Србији, Европи и уопште свету, било жртва насиља. Статистички подаци у Србији су болно реални. У протеклих десет година, у Србији је 327 жена убијено у изразито тешким облицима породичног насиља. Број пријава насиља над женама, од којих се 46 % њих односи на физичко, 30 % на психичко, а остатак на вербално и друге врсте насиља, сваке године се дуплира. Статистички подаци о породичном насиљу и у Европској унији и даље су лоши. Сматра се да је свака трећа жена у Европи искусила неки вид породичног насиља. Дакле, насиље не престаје, нити се стишава, оно је све израженије. Који је разлог обезвређивања и повређивања жене? Индивидуалан је и може проистећи из различитих психичких, тренутних или дуготрајних поремећаја, траума, конфликта. Насилник може бити било ко, без обзира на друштвени положај, ситуираност или образовање. Али, оно што је суштински важно је дубоко усађена и утемељена неравноправност, нарочито у друштвима са јако утврђеним патријархатом. Вековима су жене биле потцењене и потчињене, и такав нељудски однос се наслеђивао и временом постајао све израженији. Данас је умањен, али и даље постоји. Дакле, морамо мењати погрешне друштвене и културне обрасце. Српским мушкарцима је потребна ширина за схватање, прихватање и вољење жене, не јачина руке или песнице над њом. Српским женама је потребна свест, снага и подршка да такву руку и песницу никада не дозволе. Дакле, свест и заштита.

Свест

"Човек је слободан ако може да изабере, а може да изабере ако довољно зна да би могао да упореди." Протеклих година, свест о насиљу над женама у Србији расте. Иако, испрва, тих и слаб, глас жртава је временом допрео до многих: 25. новембар, по угледу на европске представнице, сваке године, све израженије боји Србију у наранцасто. Парламент, наш Дом народне скупштине, те мост на Ади су, на основу иницијативе Координационог тела за родну равноправност и подршке Секретаријата за енергетику, сијали нарацасто. Наш град, Чачак, постао је наранцаст захваљујући акцији ученика и професора Медицинске школе - трг је био окићен мотивационим порукама, наранцастим украсима, ширили смо и поклањали поруке и поуке на свицима. Ученице, нарочито оне, разумеле су његошевску

поруку против сваковрсне тираније и на васпитан, недвосмислен и јасан начин упутиле је суграђанима. Наши другови су нас подржали.

Српски масовни медији пробудили су жене и децу, али и мушкарце. Али, такав дух не сме трајати један, већ сваки дан. Насиље над женама мора бити свакодневна тема у друштву. Важно је да жртве слободно говоре и њихова искуства допру до других. Српски медији се, по угледу на европске, морају дуготрајно посветити овом проблему и средствима масовне комуникације утицати на друштво. Имају моћ обликовања свести. Више но многи. Борба против било каквог насиља, и над женама, једна је од основних вредности Европске уније. Ипак, пресудна је едукација младих генерација у школама. Сваки дечак и девојчица морају знати своја права, али и обавезе - поштовање себе, али и права других. И то није супротстављено, него је саобразно. Ако се на време науче и обликују као ваљане личности, усвојиће своја знања као животна уверења. Исправан и посвећен рад социјалних радника и саветовалишта за породице пробудиће свест родитеља и усмериће их ка правом путу безбедне породице. Не заборавимо да "знање и правда говоре, док незнање и неправда урличу."

Заштита

"Где престаје закон, почиње тиранија." Насилници се неће зауставити и насиље се неће спречити, уколико не познају последицу, казну. Насиље је вербално или физичко, индивидуално или породично, лакше или теже, али свако оставља последице. Жртве се могу оствестити, побунити и устати против насилника, али уколико их закон не заштити, сваки следећи пут ће ћутати. Говорити о исправности закона о породичном, сексуалном насиљу над женама, тешко је и сложено. Многи српски закони о насиљу над женама су у складу са законима Европске уније и без обзира на тежину казне, поштују право човека на живот. Шеф одељења делегације Европске уније у Србији за правосуђе, унутрашње послове и подршку цивилном друштву, Николас Бизела истакао је за српске медије да је Србија на добром путу, јер има вољу да се ухвати у коштац са овим проблемом. Европска унија је оценила да су српски закони добри, али не и њихова примена. Доказ је то што се од свих пријављених случајева феминицида, за срамно мали број предузмну адекватне мере којима би се спречило даље злостављање. Судски поступци много пута нису доследно спроведени. Често томе претходи осећање срамоте и изопштености, несигурности и угрожености саме жртве. Често реагују касно, чак прекасно. Дакле, најважније институције: центри за социјални рад, здравство, полиција и тужилаштво, не делују. Њихова међусобна комуникација, спремност и могућност да делују је неопходна. Важно је да се њихови чланови, у сарадњи са Европском унијом едукују и подстакну на рад. Свака пријава као позив у помоћ мора имати одазив. Ћутање оних који могу да помогну никада неће дати право гласа жртви. Суштинска заштита не лечи само последицу, но креће од узрока. Медицинари би рекли - од профилаксе!

Слобода и утицај медија

„Ко влада својим чулима, тај управља светом.“ Дакле, гледајмо, слушајмо, али и разматрајмо и промишљајмо. Наше очи заиста виде и наше уши заиста чују, онда када формирају своју слику и свој звук. Данашњи медији нису потпуно слободни, а нисмо ни ми, све док их прихватимо таквима. Новинарство, ма на који начин исказано, мора чинити однос новинара и његовог чланка. У том односу, нико се не сме испречити. Ипак, испреченост, не само да постоји, већ је и очигледна. Наклоност српских медија одређеним појединцима и групама, постала је опипљива и печат је њиховог полтронства. Симпатизери тих појединаца и група, неће је признати, али они објективни и правични, никада неће бити реципијенти наметнутог, зато се њихови гласови не смеју утишавати. Наметање једног става индивидуи,

убрзо и маси, произвешће „техничка лица савремених критеријума корисности, у складу са грађом и потребама техничких група.“ Медији не смеју бити средство у испуњењу тога. Они морају бити усмерени ка обликовању, не заробљавању, свести. Слободне информације су оне које су непристрасне, реалне и непоткупљене, а реципијенти они који их изискују. Без власти над својим чулима, гушиће нас конци дрвених лутака. Зато усмерење наших чула широм Србије, Европе и света, ка слободи медија, мора бити истрајно. Подршка том усмерењу постоји и јача.

Слобода медија и изражавања путем њих, једна је од најважнијих вредности Европске уније. Ово право подржава слободу мишљења, тражења, примања и ширења идеја и информација путем било којих медија, без граница. Европска унија је до сада пружила велики ослонац Србији у спровођењу овог закона. Подржала је „Стратегије развоја система јавног информисања у Републици Србији до 2016. године“, дајући подршку изради Закона о јавном информисању и медијима, Закона о електронским медијима и Закона о јавном медијском сервису. Новим програмом за подршку медија, ојачаћемо и слободу истраживачког новинарства, као и утицај Савета за штампу.

„Схватање је сада, не сутра. Сутра је далеко за лењи ум, троји ум, ум којег није брига.“ Предлози за решавање овог проблема и подршка Европске уније постоје, али одлучност и спремност српских медија да учествују, мора бити јача. Слобода медија неопходна је за испуњење не само стандарда Европске уније, већ и људи у Србији, који се не повинују наметнутом, онима који проблем увиђају, схватају и који га решавају.

Медији треба да буду носиоци етичког и естетичког смисла. Али, где је смисао? Савет за штампу оцењује да се у новинама свакодневно објављују текстови који нису у складу са Кодексом новинара Србије. Таблоиди и озбиљни медији постоје паралелно, али не и контрастно. Теме сензационалног, естрадног и тривијалног постају водеће и у једним и у другим. То је тужна слика наше стварности. Жеља за профитом и борба за његово остварење, саставни су део капиталистичког друштва, али нико неће признати да су поред материјалног узвишења, доносиле и духовно клонуће. Сеназационализам у масовним медијима, данас помера границе и контроверзног и интригантног. Намерно изопштавање чињеничног, релевантног и смисленог је средство у циљаном постизању жељених реакција јавности. Она остаје заинтригирана тривијалним и бесмисленим информацијама које је уводе у стање учмалости и пасивности према ономе што је важно и смислено. Естрадизација је временом постала толико доминантна да се животне вредности проматрају кроз оне које нам естрада намеће. Она је видљива и ван музичке, позоришне или телевизијске сцене, и више није важна музика, глума, водитељство ни плес, већ њихови извођачи. Опсцено и неморално је изнето на видело, без имало прикривености. Приватни животодавно није приватан. Путем медија он допире до чула јавности, одраслих и деце. Људи су постали толико огољени да данас није срамота срамотити се. Зар су најнижи људски нагони и страсти оно што наша чула треба да прихвате? Данашњи озбиљни медији постају каталог порнографије, црне хронике и политичких афера, а утицај који имају на јавност није усмерен ка заустављању, већ подстицању приказаног. Лик жене у медијима је приказан на неприхватљив начин. Она губи истинске и људске вредности. У први план се истиче њена сексуалност, чиме се подстиче телесно, не духовно неговање. На тај начин, обликује се слика жене као објекта, а даље у примитивној свести и међу поклоницима таквих садржаја, и плена.

Начин на који се говори о насиљу, подстиче насилност деце. На основу савремених студија, у свету, деца узраста од 15 до 16 година, изврше 8000 убистава и 100000 других насилничких дела. Она су одувек трагала за својим херојима, који су некада биле потпуне, исправне и неустрашиве личности. Данас су хероји, све чешиће, транскултурални и насилни. Дакле, све губи свој смисао, а јавност га под оваквим утицајима све мање изискује. Зато је и подршка вредним изворима медија утихнула. Тамо где треба да буде обликована критичка свест, обликује се насилничка или примитивна. Друштвена одговорност медија је огромна, у савременом друштву можда и пресудна.

„Не видимо ствари какве јесу, видимо ствари онаквим какви јесмо.“ Иако је већина, под утицајем медијапостала управо оно што јој приказују, увек постоје они који одступају. Они који вреднују пажњу усмерену на праве вредности су они који су и вредни пажње. У Србији и свету, један бриљантан ум и његова дела могу зесенити сва она примитивна, само уколико се прикажу. Но не сме се ћутати. Или шапутати о томе, док естрада сензационалистички звечи и урличе. Интерпретације медија и интересовања јавности не смеју бити исто - бесмислено. Дајмо предност важним и успешним идејама и људима који их представљају.

„Ако нећеш ићи целим путем, зашто би уопште ишао?“ Пут јавности је неповиновање наметнутом, већ устајање смисленом и слободном, и не сме се прекинути пре испуњења циља.

Одлив мозга

„Отаџбина није предмет ограничен, оивичен, утеловљен. Отаџбина је мисао, отаџбина је вера, а мисао и вера не умиру.“ Али када је очима за лепоту, рукама за загрљај и ногама за неспутане кораке далека, отаџбина је у срцу тешка и сетна.

Млади или стари, учени или још у школским клупама, испуњени или жељни, Срби из Србије одлазе. А тај одлазак им је све чешће неопходан. Према последњим подацима Светског економског форума, Србија је, по одливу мозга, на листи од 142 места, заузела 139. Многе колеба недоумица останка као сизифовски храброг Србина без носталгије у срцу, али са незадовољством у начину живљења, или одласка као светског човека, али увек жељног дома. Морамо је прекинути, посвећеношћу и радом за добар останак и повратак.

„Ако нам је чаша мала, немамо право кривити море.“ Дакле, кривица није тамо где се одлази, већ овде одакле се одлази. Многи верују да ће улазак Србије у Европску унију спријечити одлив српских мозга. Искуства Бугарске и Румуније, чланица ЕУ, већ десет година, показују да многи млади, образовани људи напуштају матицу и првенствено одлазе у Немачку. Према статистичким подацима, у Немачкој је живело 225 000 Бугара, од којих су многи високо образовани. Бугарска академија наука сматра да ће тој земљи за 5 до 10 година, недостајати 400 000 квалификваних и високо квалификованих радника. Слично као и из Бугарске, из Румуније је од 2007. године отишло 43 000 доктора и фармацеута. У одређеним деловима Немачке, без доктра из источне и јужне Европе, не би било лекарског особља. Зато, промене у Србији, морају почети пре њеног ступања у Европску унију. Губимо, не само духовно, већ и материјално. На основу рачунице бившег ректора Универзитета у Београду, Бранка Ковачевића, Србија је изгубила 12 000 000 000 евра због одласка људи. Извори о раду Срба у страним земљама нису поуздани, зато што држава не води евиденцију о броју стручњака који је напуштају. Зар ћемо дозволити да овакве губиткенадјача наша небрига?

Како бисмо зауставили последицу, неопходно је да отклонимо њене узроке, а њих је у Србији много. Главни разлози напуштања Србије су незадовољавајући начини образовања, незапосленост, лоши услови рада, нерешена стамбена питања...једноставно лош начин живота. Решавање проблема „одлива мозга“, захтева, не само учествовање власти, већ свих Срба који су остали, али и отишли из државе. Одлазак образованих је велики, али и могућности за образовање оних који остају, мале су. Наша држава има око 9 000 научника, што је дупло мање него што нам је потребно као будућој чланици Европске уније. Српски универзитети су добри, али је све више оних лоших. Дакле, стандарди високог образовања морају постојати у сваком и свака диплома мора носити исти, високи ниво знања и стручне спремности. Обезбеђивањем стипендија за постдипломске студије, нарочито докторске, а по угледу на земље Европске уније, могућности наших студената биће много веће. Такође, потребно је убрзати и олакшати нострификацију иностраних диплома, за оне који желе да се врате назад. О томе колико Србија не увиђа губитак, говори и податак да се у науку улаже свега 0,3% бруто домаћег производа. Већа улагања у науку и размена искустава српских и

европских, али и светских научника, задовољила би потребе младих српских научника. Када је образовање потпуно и запослење мора бити лакше. Отварање нових радних места, смањење непотизма и протекција, примена казни за постојања било каквих повластица при запослењу и обезбеђивање исправних конкурса за посао, даће тражено запослење сваком појединцу. Адекватни услови за рад биће омогућени редовним контролама фирми и њихових начина пословања. Право грађана и обавеза државе је и здравствена, социјална и стамбена сигурност.

Увек је било оних који су одлазили. Доситеј Обрадовић, Никола Тесла, Михајло Пупин, Милутин Миланковић, Новак Ђоковић... само су део Срба који својим знањем и знамењем величају српство у свету, али могућностима које им је свет пружио. Време је да будући велики Срби, своје могућности добију у отаџбини. Време је да сизифовски храбар Србин, постане Србин коме храброст није потребна за останак!

Литература:

1. Вулетић Владимир: Социологија, уџбеник за четврти разред гимназије и трећи разред средњих стручних школа, Клет, Београд.
2. Владимир Димитријевић: Да ли би Христос користио интернет; vladimirdimitrijevic.com
3. <http://www.vreme.rs/cms/view.php?>
4. <https://uticajmedija.wordpress.com>
5. <http://www.womenngo.org.rs>
6. <http://europa.rs/pomoc-republici-srbiji>
7. <http://www.nspm.rs/hronika/sanu>

Ана Вукајловић III₅
Марта Младеновић III₅
Мирослав Благојевић III₅